

Mireasa mi-i ca ș-o floare,
Mirele după ie' moare.

(Informatori: Ileana Stan,
Maria Stan, Maria Pop,
Gheorghe Stan, Ion Stan).

4673

Strigături de la nuntă, pentru
mire, mireasa:

Să trăiască mirele
Pântru el îi binele!
Să trăiască mireasa,
Pântru ie-i veselie!

4674

Hăi tu, tu, mireasă, tu,
Rumpe-ți s-ar brâuțu,
Cum ți-ai lăsat drăguțu!
Țăie, mire, curaua,
Cum ți-ai lăsat drăguța!

4675

Miresă, de-amu nainte
Cărările ți-s oprite,
Numa tri ți-s desgrădite:
În grădină după ceapă,
La fântână după apă,
Și la mama-ți, câteodată,
Când îi fi mai supărată!

4676

Miresucă cu cunună,
Să cunoaște c-a fi bună.
Nici mă-sa n-o fo' re',
Doară samănă cu ie'.

MARIA BILȚIU

Snoava populară și Petre Dulfu, cel care a prețuit comorile literaturii populare (150 de ani de la nașterea scriitorului)

Snoava populară a fost întotdeauna considerată o cenușăreasă a cercetărilor folcloristice și literare pentru că mereu rămânea în umbra basmului și legendei.

Folcloristul Ovidiu Bîrlea susținea că până la el nu fusese gândit nici un studiu monografic care să consemneze într-un mod cuprinzător tot ce se cunoștea despre această specie a literaturii populare.

Întâiele semnalări ale snoavei le descoperim în literatura greco-romană dar sunt destul de ne semnificative, perioada care rămâne tributară totuși snoavei, un gen de literatură care place omului că-l înveselește, îl relaxează, este evul mediu când a apărut o bogată creație, mai ales cântată de trubadurii, truverii, menestrelii vremii prin piețele târgurilor unde se bucurau de bună primire și apreciere.

Texte scurte și hazlii, acele „ contes a rire en vers“ cele mai multe rămase nepublicate până când au atras atenția filologilor medievaliști, reușesc să treacă de pragul de literatură facilă, marcând astfel începutul unei literaturi narative în limba națională.

Termenul de snoavă este de origine slavă, slava veche iz nova = „din nou „, narațiune scurtă nouă, similar cu anecdotă, cuvânt grecesc. În circulația folclorică mai sunt folosiți termeni potriviți conținutului redat, tradițiune, glumă, poveste glumeață, jitie, tacla, bazaconie.

Această narațiune scurtă, cu porniri satirizante despre fapte din realitatea înconjurătoare, satiră îndreptată împotriva cusurilor omenești, un fel de protest, de revoltă când nedreptățile sociale, greutățile copleșesc pe cei mai mulți, aceste creații cu intenții umoristice vădite evidențiază

Foto: Colecția F. Săteanu, Verjel, Cupșeni

Ai pierdut, mergi înainte.

elementele realiste duse pînă la limita verosimilului, a credibilității.

Snoava grație umorului savuros, a secvențelor imprevizibile care captează atenția auditorului sau cititorului constituie un simbol al istețimii populare, glumind, făcând haz, ca atare răsul este un element indispensabil, o stare creată involuntar, pe neașteptate.

Tipic și preferat totodată rămâne mereu un personaj anume, pe numele lui Păcală, prototip de inteligență, iscusință și multă abilitate, foarte vioi în orice împrejurare, intrând în relație cu lumea satului, demascând lăcomia stăpânului față de slugă, umilirea, supunerea, batjocorirea servitorului, Păcală găsind oricând soluții de rezolvare, ieșind cu obrazul curat din orice impas.

Cea dintâi colecție de la noi, de acest gen, alcătuită de frații Schott, cuprindea în afară de basme și legende, treisprezece snoave din ciclul Păcală (Bakála scriau ei) și snoave despre omul pretins a fi de pe lumea cealaltă și despre biserica țiganilor.

Prima lucrare în limba română alcătuită de V. Stănescu Arădanul „Proză populară „ cuprindea snoave despre Păcală și Tândală cu înșeală (căciula care plătește singură) și femeia lecuită de bărbatul ei care înnebunea când bea apă pe nemâncate. Culegătorul de folclor I. C.

Fundescu mai numea aceste povestioare și păcălituri.

Unul dintre cei mai cunoscuți culegători de folclor românesc, Petre Ispirescu, va încerca să publice în cele două volume ” Snoave sau povești populare „editate în propria-i tipografie, în anii 1873 și 1874, numai snoave. Cel care a istorisit pentru lumea satului multe snoave, mai ales sub formă versificată, a fost Anton Pann îndeosebi în ”Povestea vorbei„, ca ilustrare a originii unor proverbe și în ciclul „Nastratin Hogeă“. Mult mai târziu, între cele două războaie mondiale, Editura Anca din Cluj a publicat o sumedenie de proze scurte care nu erau altceva decât snoave, de obicei despre țigani, transpuse pe scenă pentru elevi.

În repertoriul snoavei populare românești mai întâlnim creații care atacă prostia omenească, sancționată cu puterea minții justițiarului, hoția, minciuna, asistând chiar la o întrecere între mincinoși (unul a văzut o căldare cât o moară, altul o căpățână de varză cât o biserică, apoi un altul a văzut o găină cât hotarul dintre două sate și un ou rostogolit abia, abia de o sută de oameni), slăbiciuni omenești din toate vremurile aduse înaintea celui dornic să asculte, cu un singur scop, de îndreptare, de corectare. Snoavele au intrat în circuitul larg al lecturii în publicistica românească prin ziarele și mai ales calendarele scrise anume pentru țărani, că doar satul era mediul cel mai prielnic unde se desfășurau întâmplările relatate. În literatura română, snoava populară are o contribuție majoră, deosebită în plasmuirea celei dintâi opere de valoare universală ” Țiganiada sau tabăra țiganilor „. Poemation eroi-comico-satiric. Alcătuit în douăsprezece cântece, de Ioan Budai Deleanu, unul dintre reprezentanții de marcă ai Școlii Ardelene și ai iluminismului de la noi. Între snoavele populare, totuși, cele din ciclul cu Păcală ocupă un loc însemnat atât prin numărul mare de narațiuni cât și prin diversitate, întâlnindu-l pe faimosul nostru personaj în diferite ipostaze, din fragedă pruncie până către anii maturității. Păcală a devenit din secolul al XVIII-lea un erou popular unic în literatura orală iar în veacul următor a

4677

Tu mireasă logodită,
Spânzură-te-nt-o răchită!
De-a si bine spânzurată,
Ț-a si bine măritată!
Mireasă, mirele tău,
La multe le pare rău.
Nu le pară tuturor,
Că n-o fost pe sama lor!

4678

Strigături pentru nași și nașe,
când vine cu găina:
Faceți-mi o țără larg,
Să pot sări peste gard,
Cu poale din patru lați,
Cu găină din Galați!

4679

Vai săracu nănașu,
Cum să uită ca uliu,
Să-mi apuce cocoșu!
Vai săraca nănașu,
Cum să uită ca vulpea,
Să-mi apuce găina!
Io găina nu o-i da
Până nu mi-a arăta
Punguța cu talerii,
Și mi-a da și mie trii.
Punguța cu taleri noi,
Și mi-a da și mie doi,
Da nănașu-i subțirică
Și n-are-n pungă nimică!
Bată-l soarele de pui
Că l-oi da nănașului,
Că el scie-n primărie
Și mi-a da salariu miere
Ca să-mi cumpăr rumenele
Să mă rumenesc cu ele,
Să siu albă cum îi cașu,
Ș-apoi m-a iubi nănașu.

4680

Morții tăi, găină grasă,
Ieri erai pă după casă
Ș-amu ești friptă pă masă!

4681

Găina-i cât un broscoi,
Plăte' bani de patru boi!

**Lapte acru-n călimare,
Chiu și vai, în buzunare.**

4682

Ieri erai pă după sură,
Ș-amu-i cu țigare-n gură.

(Obiceiul este să i se pună o țigară în cioc)

4683

Găina noastră-i cu guși,
C-asară-o zinit din Cluj.
O zinit și n-are pene,
Nănașu-i fără izmene.
Găina-i fără de clonț,
Nănașu-i fără chiloți.

4684

Să trăiești, nănașule,
Să sucești mustățile,
Să săruți nevestele.
Să le sucești cât de bine,
Să mă săruți și pe mine.
Că dipde mi-i săruta,
Tri zile ț-oi secera.

4685

Cântă puiu cucului
Sus pe vârful nucului.
Tăt cântă și cirie',
La boieri le mulțume'
Și țiaie nănașu me'!

4686

Să trăiești nănaș bogat,
Mândri miri ai cununat,
Să mă cununi și pă mine,
Că doară ț-am strâgat bine!

(Toader Stan lui Grigore lui
Petre, Săpânța)

4687

La mireasă, în glumă:
Măi săraca mireasa,
Unde biata s-a culca?
Când a fi pe mâni sara?
Pă fușteii de la scară,
Cu găinile de-afară,

(Toader Popa a diacului,
Săpânța)

cunoscut o largă răspândire în toate provinciile românești, mulți cercetători considerând că cele dintâi creații populare glumețe ar fi apărut mai întâi în Transilvania.

Snoavele sunt povestite la șezători, priveghiuri funebre, pe alocuri în cadrul unor munci, clăcile de curățat porumbul de pănuși în serile de toamnă. Etimologia cuvântului Păcală (a păcăli) este necunoscută. Se spune totuși că un sat din comuna Drăgănești, județul Bihor a fost botezat Păcălești; locuitorii, oameni gospodari, harnici la casele lor, credeau că numele satului a fost dat de un conlocuitor cu numele Păcală care păcălea pe toată lumea; mai ciudată a rămas cealaltă numire a satului Țigănești, deoarece în această localitate nu au trăit vreodată țigani. Oare să fi fost implicat Păcală? Și mai misterioasă rămâne patalamaua de pe actele de identitate a sătenilor: născut în satul Păcălești (Țigănești). De bună seamă că acest sat a fost locul unde farsele vestitului Păcală și-au lăsat urmele la vedere, în toponimia locală. Să fie adevărat?

Păcală” a fost un om așa de năzdrăvan, încât pe toată lumea păcălea cu vorba și cu faptele sale, ... El era sărac lipit pământului, avea nevastă și vreo doisprezece copii, care de sărăcie umblau mai mult goi. Într-o zi, speriat de atâta sărăcie și de amărăciunile pe care i le făceau nevasta și copiii lui se hotărî să se ducă în lume și așa și făcu. Și se duse, se tot duse și după ce trece printr-o mulțime de încurcături și spaime din care nu ar fi putut ieși decât bogat, se întoarce acasă și trăiră în fericire cu toții, copiii din copiii lor (*Păcală* din volumul ”Nevasta cea isteată,, București, Editura Minerva, 1971) Cele mai multe istorioare cu Păcală încep de la o moștenire. Într-un sat trăiau trei frați care trândăveau toată ziua, cărora tatăl lor le lasă moștenire ceva avere și o vacă pe care trebuie s-o împartă frățește. De la moștenire pornesc întâmplările prin care trece Păcală în bogatul tezaur de spiritualitate populară românească descoperind multe și mărunte năzbâții de pe când Păcală era copil, flăcău, student, avocat, ... având sentimentul că nu există profesie în viața oamenilor satelor românești pe care să n-o fi îmbrățișat Păcală cât a hălăduit pe acest pământ.

Păcală este de mai bine de o sută de ani întruchiparea poporului român. Cine nu-l înțelege, cine nu-l ia în seamă, cine nu râde la toate năzbâțiile sale, cine nu se bucură de satisfacțiile pe care le obține în lupta cu prostia, răutatea, lăcomia, îngâmfarea, zgârcenia omenească acela nu poate înțelege sufletul românului. Pentru aceasta Păcală este eroul de netăgăduit al folclorului, ”un fel de Făt Frumos mai sucit la minte și la fire care este în stare să care ușa în spinare, să le cânte dracilor, hoinărind prin lumea largă și făcând dreptate așa cum

**Din câine nu faci slănină,
nici din Bandrea popă.**

se pricepe el“.

Păcală a fost iubit întotdeauna de oameni, de aceea există un număr impresionant de variante, *Păcală, Din isprăvile lui Păcală, De-ale lui Păcală, Păcală și Tândală, Păcală la moară, Păcală la judecată, Păcală la oi, Boierul și Păcală, Când era Păcală mic, Sfatul lui Păcală, Păcală avocat, Păcală sluga popii, Păcală la nuntă* și multe, multe altele.

Păcală nu îmbătrânește și nu va îmbătrâni vreodată, ca o dovadă că aceste narațiuni sunt mereu gustate, fiind un deliciu între vorbitori. În lumea satului este capitolul bogat în snoave de-ale lui Păcală din volumul de proză populară „Făt Frumos cel înțelept“ „O sută de basme, legende, snoave și povești din Maramureș“ de Pamfil Bilțiu, Baia Mare, Editura Gutinul, 1994 și care convinge că în Maramureș încă mai circulă asemenea comori ale folclorului românesc.

Unul dintre scriitorii români care a valorificat potențialul tematic, umoristic al snoavelor populare din ciclul lui *Păcală* a fost Petre Dulfu, născut în 10 martie 1856, la Tohat, pe malurile Someșului, aparținând azi Maramureșului, de la a cărui naștere s-au împlinit 150 de ani nu de mult. În acea realitate dureroasă, de dominație străină, pe care au trăit-o părinții scriitorului, Chifor și Gafia” țărani înstăriți, ... pomeniți de bătrâni ca model de hărnicie și austeritate,, dovedind dragoste deplină față de limba și obiceiurile strămoșești, față de oamenii satului, a crescut Petre Dulfu iar limba părinților și toată moștenirea spirituală i-au fost merinde pe drumul lung ce l-a străbătut la școală și în viață.

S-a bucurat din plin de anii copilăriei ”hoinărind pe cărările din porumbul mai înalt decât el, ori venind acasă, în serile de vară, tolănit pe fânul din căruța trasă de boii ce rumegau molcom,, , alteori la ” danțul ,, duminical, între flăcăi și fete cu busuioc pe ” spăcel ,, , în serile de toamnă friguroase la ” desfăcutul ,,porumbului și ”îmblătitul ,, florii soarelui în șura mare luminată de” ștertul ,, care arunca pe pereți umbre fantastice, suport imagistic pentru basmele și glumele care nu mai conteneau până spre miezul nopții.

Putea oare dispărea din sufletul său ” comoara firească, necăutată, care îi legănase copilăria?“ Nu, nu putea să uite de această zestre populară, folclorică, dobândită de la bunii săi.

Toate aceste nestemate și-au găsit exprimarea în forma cea mai fericită în creația sa, o prelucrare *Isprăvile lui Păcală* ,, . Epopee populară în douăzeci și patru de cânturi care a fost apreciată de critica literară ” carte de humor sănătos, căci autorul, adânc cunoscător al graiului românesc, al vieții, obiceiurilor și istețimii ce caracterizează figurile populare, ne-a dat un Păcală, un erou îndrăgit, om din clasa celor de jos, lipsit de lăcomie și cinstit, ,, ca el la gard prostia cine mai știa s-o lege?“

Această creație l-a făcut pe autor unul dintre cei mai populari scriitori dintre anii 1885 și 1940.

Păcală” năzdrăvanul din născare,, ne cheamă, ne invită la plăcuta petrecere a vieții ” Câți graiți aceeași limbă, dragi români din lumea toată!,, pentru că ” Ce ne-am face tot cu- amaruri, dacă n-ar mai fi pe lume / Și câte-o poveste plină de-nveselitoare glume?,,

Respectând suita tematică a evenimentelor din snoavele populare Păcală al lui Petre Dulfu a fost un norocos ” și-a rămas din ziua aceea singur el stăpân pe vacă,, ba bogat, ba sărac, hoinar prin lumea largă, dintr-o lature

4688

Mireasă:

Mulțamesc mămuchii mele
Că mi-o dat pită și sare
Până ce m-o crescut mare.
Num-atâta s-o greșit
Ochii nu mi i-o cernit
Păru nu mi l-o-ncrețit,
Pă mulți i-aș fi celuit!

4689

Vai, aproape-s de urât,
Ca pticioru de pământ.
Vai aproape-s de năcaz,
Ca șirince de obraz!

(Ioana Baten a lui Floarea, 50 ani, Berbești)

4690

La cuscră: (în glumă)
Să trăiești tu, soacră mare,
Că-ți aduc scărpinătoare.
Pe unde te-oi scărpinga,
Șapte ai nu te-a mânca!

4691

La nănașă:
O, săraca nănașa,
Cum închină și suspină
Și-i stă gându la găină!
Noi găina nu u-om da,
Până nu ne-a arăta
Punguța cu talerii,
Să ne dea și nouă trii!

Omu rău se naște rău.

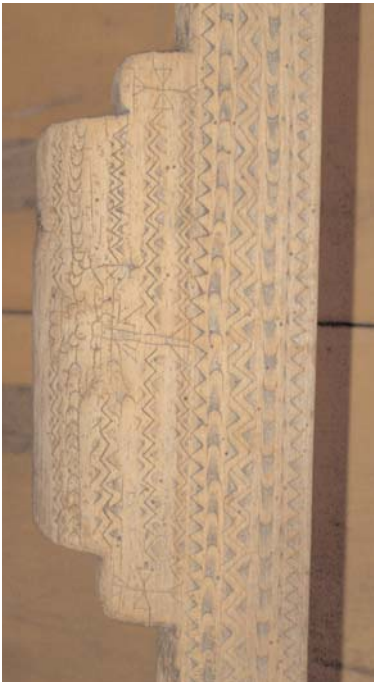
4692

Găina n-are picioare,
Să ne dea și nouă trii!

4693

Găina n-are picioare,
Și nănașa n-are poale.
Găina-i fără de pene,
Nănașu fără izmene.
Găina-i cu nouă ouă,
Nănașu-i numa cu două!

(Aurel Făt, Desești)

4694

La miresă:
Cine-a juca miresa,
Patruzeci de bani a da.
De-or juca-o păcurari,
Patru sute ș-un grițari!

4695

Săraca miresa noastră,
Nici îi hădă, nici îi proastă,
Numa pă plăcerea noastră!

(Maria Paul a lui Buha, 68
ani, Crăcești)

în cealaltă a ținuturilor românești, niciodată păcălit, când cu caprele popii, când cioban la oi, ba cu boii lui cei zdraveni, Zorilă și Murgilă pe la” Cuibul Urșilor,, tocmai în mijlocul pădurii, a ajuns chiar și pe la” Moara dracilor,, de soi.

Păcală care a stat ” față-n față cu al lumii ziditor ,, cu barbă albă ca omătul cel curat, a primit de la Domnul fluierul, zărit într-un colț al împărăției cerești, zăpăcind toată suflarea pământului cu cântecul lui vrăjit. Trăiește din plin bucuriile tinereții ” ca o pasăre prin crânguri ,, dar ca tot omul ajunge așezat la casa lui cu nevastă ” bosumflată ,, în toată seara însă scăpând de femeia neînduplecată, ” a umblat Păcală iarăși, nu știu cât ... prin cele sate / De-ale lui isprăvi în cale-i săvârșind, nenumărate ,, până când mai într-o vreme ”. L-apucase dor de vatra de atâta timp uitată,, și revine acasă la ai săi. De la apariția primei ediții a lucrării ” *Isprăvile lui Păcală* ,, acest personaj hălăduiește sprinten prin sufletele și mintea noastră. Parcă-ți vine să-l strigi: Măi Păcală, unde ești? / Nu vrei să mai șuguiești? Aceeași ușurință de a scrie în versuri, dovedită cu prisosință în ” *Isprăvile lui Păcală* ,, se remarcă și în basme, povești, cu o armonie interioară a cuvintelor, nemaipomenită în redarea întâmplărilor din ” *Povestea lui Făt Frumos*,, , ”*Zâna Florilor*,, , ”*Ion Săracul*,, , ”*Povestea rândunelei*,, sau ”*Soarele și luna*,, (După cântecele bătrânești ale poporului român), Petre Dulfu îmbrăcând în haină nouă zestrea culturală populară a acestui neam.

**Dacă te bagi în tărățe,
te mănâncă porcii.**